

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝના કમિશનર, કોલકત્તા

વિરુદ્ધ

મેસર્સ શર્મા કેમિકલ વર્ક્સ

એપ્રિલ ૩૦, ૨૦૦૩

[એસ. એન. વરિયાવ અને બ્રિજેશ કુમાર, ન્યાયમૂર્તિઓ]

સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ ટેરિફ એક્ટ, ૧૯૮૫ ટેરિફ આઈટમ નંબર ૩૩૦૫.૧૦ અને ૩૩૦૩.૩૦ અને પરિપત્ર તારીખ ૦૫/૧૨/૧૯૯૧:

વર્ગીકરણ-સિદ્ધાંતો-ઉત્પાદન "બાનફૂલ તેલ"- "દવા" અથવા "સુગંધિત વાળનું તેલ"-ટ્રિબ્યુનલે ઉત્પાદનને આયુર્વેદિક દવા ગણાવ્યું-અપીલ પર,

ઠરાવવા માં આવ્યું:ન તો ઉત્પાદનમાં હાજર દવાનું પ્રમાણ, ન તો ઉત્પાદનના વેચાણની રીત અથવા પ્રિસ્ક્રિપ્શન દ્વારા વેચાણ તેનું વર્ગીકરણ નક્કી કરે છે— ઉત્પાદનને દવા તરીકે વર્ગીકૃત કરી શકાય છે જ્યારે તેમાં મેડિસિન ટેક્સ્ટ બુક્સમાં સૂચવવામાં આવેલા તમામ ઘટકો હોય અથવા પેટન્ટ કરાયેલ માલિકીનું સૂત્ર અથવા ઉત્પાદનના ઉપયોગ દ્વારા—સાબિત કરવા માટેનો આધાર મહેસૂલ પર છે—જો કે, મહેસૂલ તે સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ ગયું કે ઉત્પાદન તેના વપરાશકર્તા દ્વારા "વાળના તેલ" તરીકે લોકપ્રિય છે—તેનો ઉપયોગ ચોક્કસ બિમારીઓની સારવાર માટે થઈ શકે છે—ઉત્પાદન ડ્રગ લાઈસન્સ હેઠળ કરવામાં આવે છે—મહેસૂલ આ બાબતને ડ્રગ કંટ્રોલરને સંદર્ભિત કરે છે અને તેમણે ઉત્પાદનને "આયુર્વેદિક દવા" તરીકે અભિપ્રાય આપ્યો હતો. "—મહેસૂલ આ બાબતને અભિપ્રાય માટે અન્ય સત્તામંડળો પાસે મોકલી શક્યું હોત પણ આમ ન કર્યું —તેથી ટ્રિબ્યુનલે ઉત્પાદનને ટેરિફ આઈટમ ૩૦૦૩.૩૦ હેઠળ આવતા" આયુર્વેદિક દવા "તરીકે યોગ્ય રીતે વર્ગીકૃત કર્યું.

શબ્દો અને વાક્યો:

"કોસ્મેટિક, "દવા", "દવા" અને "શૌચાલયની તૈયારી"—નો અર્થ

વિવાદિત આદેશમાં, કસ્ટમ્સ એક્સાઈઝ એન્ડ ગોલ્ડ (કંટ્રોલ) એપેલેટ ટ્રિબ્યુનલે બહુમતી અનુસાર, કેન્દ્રીય એક્સાઈઝ ટેરિફ એક્ટની ટેરિફ આઈટમ

૩૦૦૩.૩૦ હેઠળ આયુર્વેદિક દવા તરીકે વર્ગીકૃત કરી શકાય તેવા ઉત્પાદન 'બેનફૂલ ઓઈલ' ને માન્ય રાખ્યું હતું. તેથી વર્તમાન અપીલ અને સંબંધિત અપીલ.

સી. ઈ. જી. એ. ટી. ના આદેશ સામે આ અપીલમાં વિચારણા માટે જે પ્રશ્ન ઊભો થયો હતો તે એ હતો કે 'બેનફૂલ તેલ' ઉત્પાદનને 'આયુર્વેદિક દવા' તરીકે વર્ગીકૃત કરી શકાય કે 'સુગંધિત વાળના તેલ' તરીકે વર્ગીકૃત કરી શકાય.

મહેસૂલ માટે એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે કરદાતાએ પોતે શરૂઆતમાં ઉત્પાદન 'બેનફૂલ ઓઈલ' ને શૌચાલયની તૈયારી તરીકે વર્ગીકૃત કર્યું હતું, પરંતુ બાદમાં તેને 'મેડિસિન' તરીકે સુધારવાની માંગ કરી હતી; કે ઉત્પાદનમાં આયુર્વેદિક ઘટકની ખૂબ ઓછી ટકાવારી (૨ ટકા) હતી; કે કાર્ટન/લેબલો ઉત્પાદનને વાળના તેલ તરીકે સૂચવતા હતા; કે તે ઉત્પાદન દુકાનદારો દ્વારા પણ કાઉન્ટર પર વેચવામાં આવી રહ્યું હતું; અને તે સાબિત કરવા માટે કોઈ પુરાવા રજૂ કરવામાં આવ્યા ન હતા કે તેનો સામાન્ય રીતે દવા તરીકે ઉપયોગ થતો હતો; અને તે ઉત્પાદનને ટેરિફ આઈટમ ૩૩૦૫.૧૦ હેઠળ 'વાળના તેલ' તરીકે યોગ્ય રીતે વર્ગીકૃત કરી શકાય છે.

કરદાતા વતી એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ ટેરિફ એક્ટના પ્રકરણ ૩૦ હેઠળની દવા પેટન્ટ/માલિકીની દવા અથવા બિન-પેટન્ટ/બિન-માલિકીની દવા હોઈ શકે છે; કે દવા ફાર્માકોપિયા અથવા કોઈ પેટન્ટ સૂત્રમાં સૂચવવામાં આવેલી ફોર્મ્યુલા અનુસાર હોઈ શકે છે; કે દવામાં માત્ર

થોડી માત્રામાં દવાઓ/ઘટકો હોવા જોઈએ નહીં તો તે હાનિકારક હોઈ શકે છે; કે ઉત્પાદનને દવા તરીકે વર્ગીકૃત કરવા અંગે કોઈ શંકા/વિવાદોના કિસ્સામાં, આ બાબત ૫ ડિસેમ્બર, ૧૯૯૧ ના બોર્ડના પરિપત્રમાં ઉલ્લેખિત અધિકારીઓને મોકલવી જોઈએ; કારણ કે ઉત્પાદન કાઉન્ટર પર ઉપલબ્ધ હતું તે તારણ કાઢશે નહીં કે ઉત્પાદન દવા ન હતી.

અરજીઓ ફગાવી દેતા કોર્ટે

ઠરાવ્યુ ૧.૧.તે સ્થાયી કાયદો છે કે ઉત્પાદન ચોક્કસ ટેરિફ આઈટમની અંદર આવે છે તે બતાવવાની જવાબદારી બોજ હંમેશા મહેસૂલ પર હોય છે.માત્ર હકીકત એ છે કે ઉત્પાદન ડોક્ટરની પ્રિસ્ક્રિપ્શન હેઠળ નહીં પણ કાઉન્ટર પર વેચાય છે, તે પોતે જ નિષ્કર્ષ તરફ દોરી જતું નથી કે તે દવા નથી. કારણ કે ઉત્પાદનમાં દવાની ટકાવારી ઓછી છે તેનો અર્થ એ નથી કે ઉત્પાદન દવા નથી.સામાન્ય રીતે દવાની ટકાવારી અથવા માત્રા એવી હશે કે જે માનવ શરીર દ્વારા શોષી શકાય.ઉત્પાદનને ઉપયોગી બનાવવા માટે દવાને જરૂરી રીતે ફિલર્સ/ દ્વારા આવરી લેવામાં આવશે.એ વાતને નકારી શકાય નહીં કે 'બનકૂલ તેલ' માં વપરાતા તમામ ઘટકો તે જ છે જે આયુર્વેદના પાઠ્યપુસ્તકોમાં દર્શાવવામાં આવ્યા છે.અલબત્ત સૂત્ર પાઠ્યપુસ્તકો મુજબ ન પણ હોઈ શકે પરંતુ દવા પેટન્ટ અથવા માલિકી સૂત્ર હેઠળ પણ હોઈ શકે છે.[૧૦૩૯-ઈ-જી]

બી. બી. એલ. ફાર્માસ્યુટિકલ્સ લિમિટેડ વિરુદ્ધ સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝના કલેક્ટર,
વડોદરા.[૧૯૯૫] સપ.૩ એસ. સી. સી. ૧ અને અમૃતંજન લિમિટેડ વિરુદ્ધ
સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝના કલેક્ટર, [૧૯૯૬] ૯ એસ. સી. સી. ૪૧૩ પર આધાર
રાખ્યો હતો.

સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝના કલેક્ટર વિરુદ્ધ ફાર્માસિયા (પી) લિમિટેડ, (૧૯૯૦) ૪૭
ઈ. એલ. ટી. ૬૫૮ (ટ્રિબ્યુનલ) નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

૧.૨.વર્ગીકરણ નક્કી કરવા માટેનો મુખ્ય માપદંડ સામાન્ય રીતે તેનો ઉપયોગ
કરતા ગ્રાહકો દ્વારા કરવામાં આવે છે.'બનફૂલ ઓઈલ' ઉત્પાદનને ગ્રાહકો સમજે
છે કારણ કે વાળનું તેલ મહેસૂલ પર હતું તે સાબિત કરવાનો બોજ ગ્રાહકો પર પડે
છે.આ બોજ છોડવામાં આવતો નથી કારણ કે આવા કોઈ પુરાવા રજૂ કરવામાં
આવતા નથી.તેનાથી વિપરીત, ઉપરોક્ત તેલનો ઉપયોગ માથાનો દુખાવો,
આંખની સમસ્યા, રાત્રિના અંધત્વ, રીલિંગ હેડ, નબળી યાદશક્તિ, ઉન્માદ,
સ્મૃતિભ્રંશ, બ્લડ પ્રેશર, અનિદ્રા વગેરેની સારવાર માટે થઈ શકે છે. જરૂરી ડોઝ
પણ લેબલ પર સેટ કરવામાં આવે છે.આ ઉત્પાદન ડ્રગ કંટ્રોલર પાસે નોંધાયેલું
છે અને ડ્રગ લાઈસન્સ હેઠળ ઉત્પાદિત કરવામાં આવી રહ્યું છે.[૧૦૩૯-G, H;
૧૦૪૦-A]

સેલ્સ ટેક્સ કમિશનર, મધ્યપ્રદેશ, ઇન્દોર વિરુદ્ધ શ્રી સાધના ઔષધાલય,
સેલ્સ ટેક્સ કેસ, (૧૯૬૩) વોલ્યુમ. ૧૪ પાનું ૮૧૩; આલ્પાર્ણવ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ,
વિરુદ્ધ સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝના કલેક્ટર, નવી દિલ્હી, [૨૦૦૩] ૩ એસસીસી
૧૧૧ અને હિન્દુસ્તાન ફેરોડો લિમિટેડ વિરુદ્ધ સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝના કલેક્ટર,
બોમ્બે, (૧૯૯૭) ૮૯ ઇએલટી ૧૬, નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

શ્રી બૈદનાથ આયુર્વેદ ભવન લિમિટેડ વિરુદ્ધ સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝના કલેક્ટર,
નાગપુર, (૧૯૯૬) ૮૩ *ELT* ૪૯૨ પર આધાર રાખ્યો હતો.

૧.૩.મહેસૂલ બોર્ડ દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલા પરિપત્રો દ્વારા બંધાયેલ છે જે
નિર્ધારિત કરે છે કે શંકાના કિસ્સામાં આ બાબત ડ્રગ કંટ્રોલરને મોકલવી
જોઈએ.આ બાબત ડ્રગ કંટ્રોલરને સોંપવામાં આવી હતી, જેમણે અભિપ્રાય
આપ્યો હતો કે તે એક આયુર્વેદિક દવા છે.જો વિભાગ હજુ પણ કોઈ શંકાઓને
ધ્યાનમાં લેતો હોત, તો તેઓ આ બાબતને દવા નિયંત્રકની કચેરીમાં સલાહકાર,
આયુર્વેદ/સબ-કમિશનર, આરોગ્ય સેવાઓના મહાનિર્દેશક, નવી દિલ્હીને
મોકલી શક્યા હોત.આ કામ કરવામાં આવ્યું ન હતું.આમ ટ્રિબ્યુનલે યોગ્ય રીતે
ચુકાદો આપ્યો છે કે બાનફૂલ તેલ ટેરિફ આઈટમ ૩૦૦૩.૩૦ હેઠળ આયુર્વેદિક
દવા તરીકે વર્ગીકૃત કરી શકાય છે.[૧૦૪૦-બી, સી]

દિવાની અપીલીય અધિકારક્ષેત્ર:સિવિલ અપીલ નંબર ૭૬૧૦/૧૯૯૯.

સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ કસ્ટમ્સ એન્ડ ગોલ્ડ (કંટ્રોલ) એપેલેટ ટ્રિબ્યુનલ,
કોલકાતાના એફ. ઓ. નંબર એ-૫૯૮/કોલ/૧૯૯૯માં ઇ/આર-૮આઈ. ડી.
૨> નંબરના ચુકાદા અને આદેશમાંથી.

સાથે

સી. એ. નંબરો ૨૮૩-૨૮૪, ૨૬૪૦/૨૦૦૧ અને ૭૦૭-૭૦૯/૨૦૦૩.

અપીલકર્તા વતી રાજુ રામચંદ્રન, એડિશનલ સોલિસિટર જનરલ, સંજીવ સેન,
અશોક કે શ્રીવાસ્તવ, કે સ્વામી અને બી. કે. પ્રસાદ હાજર રહ્યા હતા.

પ્રતિવાદીઓ માટે વી. લક્ષ્મીકુમારન, એ. આર. માધવ રાવ, દેવનાથ, વી.
બાલચંદ્રન, રાજેશ કુમાર.

કોર્ટનો ચુકાદો અપાયો હતો:

પરિચાવ જે, ન્યાય.આ તમામ અપીલમાં હકીકતો સામાન્ય છે અને કાયદાનો પ્રશ્ન સામાન્ય છે.તેથી, આ સામાન્ય ચુકાદા દ્વારા તમામનો નિકાલ કરવામાં આવી રહ્યો છે.આ તમામ અપીલમાં પ્રશ્ન એ છે કે શું "બનફૂલ તેલ" ને "સુગંધિત વાળના તેલ" તરીકે વર્ગીકૃત કરી શકાય છે કે "આયુર્વેદિક દવા" તરીકે.ઉદ્દેશનીય છે કે ૨૮મી જાન્યુઆરી, ૧૯૮૬ પહેલાં પ્રશ્ન એ હતો કે શું "બેનફૂલ ઓઇલ" ને ટેરિફ આઇટમ ૬૮ એટલે કે તેના હેઠળ વર્ગીકૃત કરી શકાય છે. "આયુર્વેદિક દવા" અથવા ટેરિફ આઇટમ ૧૪ F (ii) હેઠળ એટલે કે. "સુગંધિત વાળનું તેલ".આ તારીખ પછી, પ્રશ્ન એ છે કે શું તે ટેરિફ આઇટમ ૩૩૦૫.૧૦ એટલે કે "સુગંધિત વાળનું તેલ" અથવા ૩૦૦૩.૩૦ એટલે કે હેઠળ આવે છે. "આયુર્વેદિક દવા".સિવિલ અપીલ નંબર ૭૬૧૦/૧૯૯૯ કસ્ટમ્સ, એક્સાઇઝ અને ગોલ્ડ (કંટ્રોલ) અપીલેટ ટ્રિબ્યુનલ (CEGAT) દ્વારા પસાર કરાયેલા ૨૪/૦૬/૧૯૯૯ ના ચુકાદાની વિરુદ્ધ છે.આ કેસમાં ન્યાયિક સભ્યનો મત હતો કે બનફૂલ તેલને આયુર્વેદિક દવા તરીકે વર્ગીકૃત કરી શકાય છે જ્યારે ટેકનિકલ સભ્યનો મત હતો કે તે સુગંધિત વાળના તેલ તરીકે વર્ગીકૃત કરી શકાય છે.આ તફાવતને ધ્યાનમાં રાખીને, આ બાબત ત્રીજા સભ્યને મોકલવામાં આવી હતી, જેમણે ન્યાયિક સભ્ય સાથે સંમતિ દર્શાવી હતી અને એવું માન્યું હતું કે બનફૂલ તેલ આયુર્વેદિક દવા તરીકે વર્ગીકૃત કરી શકાય છે.આમ બહુમતી દ્વારા, સી. ઈ. જી. એ. ટી. એ એવું માન્યું છે કે બનફૂલ તેલ ટેરિફ આઇટમ ૩૦૦૩.૩૦ હેઠળ આયુર્વેદિક દવા તરીકે વર્ગીકૃત કરી શકાય છે.

સિવિલ અપીલ નંબર ૨૮૩-૨૮૪/૨૦૦૧ CEGAT તારીખ ૦૩/૦૪/૨૦૦૦ ના ચુકાદાની વિરુદ્ધ છે.સિવિલ અપીલ નંબર ૨૬૪૦/૨૦૦૧ CEGAT તારીખ ૨૭/૦૭/૨૦૦૦ ના ચુકાદાની વિરુદ્ધ છે અને સિવિલ અપીલ નંબર ૭૦૭-૭૦૯/૨૦૦૩ CEGAT તારીખ ૨૬/૦૨/૨૦૦૩ ના ચુકાદાની વિરુદ્ધ છે.આ તમામ બાબતોમાં CEGAT એ ૨૪/૦૬/૧૯૯૯ ના બહુમતી ચુકાદાનું પાલન કર્યું છે અને એવું માન્યું છે કે બનફૂલ તેલને આયુર્વેદિક દવા તરીકે વર્ગીકૃત કરી શકાય છે.

જાણીતા એડિશનલ સોલિસિટર જનરલ, શ્રી રાજુ રામચંદ્રને ધ્યાન દોર્યું હતું કે સિવિલ અપીલ નંબર ૭૬૧૦/૧૯૯૯ માં પ્રતિવાદીએ શરૂઆતમાં શૌચાલયની તૈયારી તરીકે બનફૂલ તેલનું વર્ગીકરણ કર્યું હતું.તેઓ નિર્દેશ કરે છે કે આ પ્રારંભિક વર્ગીકરણને આયુર્વેદિક દવા તરીકે સુધારવાની માંગ કરવામાં આવી હતી.તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે આ દર્શાવે છે કે પ્રતિવાદી પણ તેમના ઉત્પાદનને શૌચાલયની તૈયારી માને છે.તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે તે એક સ્વીકૃત સ્થિતિ છે કે ૯૮ ટકા બનફૂલ તેલમાં " તલનુ તેલ" હોય છે અને બાકીના ૨ ટકા આમળા, ચંદન, કપૂર વગેરે જેવા આયુર્વેદિક ઘટકો હોય છે. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે તલના તેલની તીવ્ર દુર્ગંધને દબાવવા માટે અત્તર ઉમેરવામાં આવે છે.તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે બનફૂલ તેલના કાર્ટન અને લેબલ દર્શાવે છે કે તે સુગંધિત વાળનું તેલ છે.તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે તે એક સ્વીકૃત સ્થિતિ છે કે બનફૂલ તેલ કાઉન્ટર પર વેચાય છે અને માત્ર

રસાયણશાસ્ત્રીઓ દ્વારા જ નહીં પણ સામાન્ય વેપારીઓ દ્વારા પણ સંગ્રહિત કરવામાં આવે છે.તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે સામાન્ય માણસ આ તેલનો ઉપયોગ દવા તરીકે કરે છે તે દર્શાવવા માટે કોઈ પણ બાબતમાં કોઈ પુરાવા નથી.

શ્રી બૈદ્યનાથ આયુર્વેદ ભવન લિમિટેડ વિરુદ્ધ સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝના કલેક્ટર, નાગપુરના ૧૯૯૬ (૮૩) ELT ૪૯૨ (SC) માં નોંધાયેલા કેસ પર રિલાયન્સ મૂકવામાં આવ્યું છે, જેમાં પ્રશ્ન એ હતો કે "દંત મંજન લાલ" આયુર્વેદિક દવા હતી કે નહીં.આ અદાલતે ટ્રિબ્યુનલના તારણોને મંજૂરી આપી હતી કે એક્સાઈઝ એક્ટ જેવા કાયદાના અર્થઘટનમાં, જેનો પ્રાથમિક ઉદ્દેશ આવક વધારવાનો છે, જેના હેતુ માટે વિવિધ ઉત્પાદનોને અલગ રીતે વર્ગીકૃત કરવામાં આવે છે, તેનો ઉપયોગ વૈજ્ઞાનિક અને તકનીકી અર્થમાં નહીં પરંતુ તેમના લોકપ્રિય અર્થમાં થવો જોઈએ.એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે અદાલતોએ જોવું પડશે કે ઉત્પાદનનો ઉપયોગ કરતી વ્યક્તિઓ તે ઉત્પાદનને શું સમજે છે.એવું માનવામાં આવતું હતું કે સામાન્ય રીતે દવાઓ તબીબી વ્યાવસાયિકો દ્વારા સૂચવવામાં આવે છે અને તેનો ઉપયોગ મર્યાદિત સમય માટે થાય છે, દરરોજ નહીં.એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે આ ઉત્પાદન તબીબી પ્રિસ્ક્રિપ્શન હેઠળ વેચવામાં આવ્યું ન હોવાથી તે આયુર્વેદિક દવા ન હતી.

રિલાયન્સને આલ્પાઈન ઇન્ડસ્ટ્રીઝ વિરુદ્ધ સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝના કલેક્ટર, નવી દિલ્હીના કેસમાં પણ મૂકવામાં આવ્યું હતું, જેનો અહેવાલ [૨૦૦૩] ૩

એસસીસી ૧૧૧ માં આપવામાં આવ્યો હતો.આ કિસ્સામાં પ્રશ્ન એ હતો કે શું "લિપ સાલ્વે" ને ત્વચાની સંભાળ માટેની તૈયારી તરીકે અથવા દવા તરીકે વર્ગીકૃત કરી શકાય છે.એ સાચું છે કે આ ઉત્પાદન મુખ્યત્વે ઊંચાઈવાળા વિસ્તારોમાં તૈનાત લશ્કરી કર્મચારીઓ દ્વારા ઉપયોગ માટે સંરક્ષણ વિભાગને પૂરું પાડવામાં આવતું હતું.કોર્ટે શ્રી બૈદ્યનાથ આયુર્વેદ ભવનના કેસમાં ઉપર જણાવેલા સિદ્ધાંતને મંજૂરી આપી હતી કે આબકારી અધિનિયમ જેવી કાયદાની જોગવાઈઓના અર્થઘટનમાં વપરાશકર્તાઓ દ્વારા સમજી શકાય તેવો લોકપ્રિય અર્થ લાગુ થવો જોઈએ, વૈજ્ઞાનિક અથવા તકનીકી અર્થ નહીં.એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે કઈ એન્ટ્રી હેઠળ ઉત્પાદન આવશે તે નક્કી કરવામાં, પ્રકરણ નોંધોમાંથી મદદ લઈ શકાય છે.

રિલાયન્સને સેલ્સ ટેક્સ ટ્રિબ્યુનલના નિર્ણય પર પણ મૂકવામાં આવ્યું હતું, જેમાં સેલ્સ ટેક્સ કમિશનર, મધ્યપ્રદેશ, ઇન્ડોર વિરુદ્ધ શ્રી સાધના ઔષધાલય ના કેસમાં સેલ્સ ટેક્સ કેસ ૧૯૬૩ વોલ્યુમમાં અહેવાલ આપવામાં આવ્યો હતો. ૧૪ પાન ૮૧૩.આ કિસ્સામાં પ્રશ્ન એ હતો કે શું મહા ભૂંગરાજ વાળનું તેલ શૌચાલયની વસ્તુ હતી કે ઔષધીય તૈયારી ટ્રિબ્યુનલે નીચે મુજબ ચુકાદો આપ્યો હતો .

"તે એક સામાન્ય આધાર છે કે જો કરદાતા દ્વારા ઉત્પાદિત અને વેચવામાં આવતું વાળનું તેલ ઉપરોક્ત એન્ટ્રી હેઠળ ન આવે, તો

તે શેડ્યૂલ I અથવા II માં અન્ય કોઈપણ એન્ટ્રી દ્વારા આવરી લેવામાં આવતું નથી. તેથી, નિર્ધારણ માટે જે પ્રશ્ન ઊભો થાય છે તે એ છે કે શું મહા ભૂંગરાજ વાળનું તેલ એન્ટ્રી નં. II. મહેસૂલ બોર્ડ સાથે મૂલ્યાંકનકર્તાની દલીલ જે પ્રચલિત હતી તે એ છે કે તેમના દ્વારા ઉત્પાદિત વાળનું તેલ 'શૌચાલયની વસ્તુ' નથી પરંતુ 'ઔષધીય તૈયારી' છે કારણ કે આ તેલ આયુર્વેદિક ઔષધીય પુસ્તકમાં આપવામાં આવેલા ચોક્કસ સૂત્ર અનુસાર તૈયાર અને ઉત્પાદિત કરવામાં આવે છે, તેમાં દુર્ગંધ હોય છે, અને તે માથાનો દુખાવો, આંખોમાં બળતરા અને વાળ ખરતા અટકાવવા માટે ચોક્કસ છે.અમારા મતે, તેમાં કોઈ શંકા ન હોઈ શકે કે પ્રશ્નમાંનું તેલ 'શૌચાલય લેખ' તેમજ 'કોસ્મેટિક' છે.વાળ પર લગાવવાનું તેલ 'કોસ્મેટિક' અથવા 'ટોઈલેટ આર્ટિકલ' છે કે નહીં તે પ્રશ્ન તેની સુગંધ અથવા તે કયા સૂત્ર અનુસાર બનાવવામાં આવે છે તેના પર આધાર રાખતો નથી.વાળનું તેલ સ્પષ્ટ રીતે શુદ્ધ અને સરળ અત્તર નથી, અને તેમાં મીઠી સુગંધ છે કે અપ્રિય ગંધ છે તે પ્રશ્ન કોઈપણ રીતે વાળના તેલ તરીકે તેના પાત્રને નિર્ધારિત કરતું નથી.વાળનું દરેક તેલ, પછી ભલે તે વૈજ્ઞાનિક રીતે કેટલાક ઔષધીય ગુણધર્મો ધરાવતા ઘટકો સાથે બનાવવામાં આવે અથવા કઠોર હોય, તેનો હેતુ છેવટે વાળ અને તેનો ઉપયોગ કરતી વ્યક્તિના દેખાવને સુંદર

બનાવવાનો છે.વાળનું તેલ મગજને ઠંડુ કરી શકે છે અથવા સિસ્ટમમાં સુધારો કરી શકે છે અને સારી ઊંઘ લાવી શકે છે, પરંતુ આ ગુણોને કારણે તે તબીબી તૈયારી બની જાય છે.હવે વેબસ્ટરના આંતરરાષ્ટ્રીય શબ્દકોશમાં 'કોસ્મેટિક' શબ્દને 'રંગ, ત્વચા અથવા વાળને સુંદર બનાવવા અને સુધારવા માટેના કોઈપણ બાહ્ય ઉપયોગ' તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવ્યો છે.અન્ય શબ્દકોશો પણ આ જ અર્થ આપે છે.વેબસ્ટરના આંતરરાષ્ટ્રીય શબ્દકોશમાં આપવામાં આવેલ 'શૌચાલય' શબ્દનો અર્થ 'પહેરવેશની ક્રિયા અથવા પ્રક્રિયા, ખાસ કરીને, અગાઉ વાળ પહેરવાની, હવે સામાન્ય રીતે વ્યક્તિની સફાઈ અને માવજત' થાય છે.'શૌચાલયની તૈયારી' એ એવી કોઈ પણ તૈયારી છે જેનો હેતુ શારીરિક દેખાવને અસર કરવાનો અને કલ્પનાત્મક રીતે સુધારવાનો છે.'સૌંદર્ય પ્રસાધનો' અને 'શૌચાલય' શબ્દો, રોજિંદા ઉપયોગના શબ્દો હોવાથી, તેનો અર્થ કોઈ પણ તકનીકી અથવા વૈજ્ઞાનિક અર્થમાં નહીં, પરંતુ સામાન્ય બોલચાલમાં અને વ્યાપારી ભાષામાં સમજાય તે રીતે થવો જોઈએ.વાળ પર લગાવવા માટે અને વાળ-ટોનિક તરીકે કામ કરવા માટે અને ખોડો, નિષ્ફળ વાળ અને ટાલ પડવી અને મગજને ઠંડુ કરવા માટે વાળ-તેલ તરીકે કામ કરવાનું માનવામાં આવે છે, તે માત્ર એટલા માટે વાળ-તેલ

બનવાનું બંધ થતું નથી કારણ કે તે દવાઓનો વ્યવસાય કરતી વ્યક્તિ દ્વારા ઉત્પાદિત અને વેચવામાં આવે છે અને સામાન્ય વાળ-તેલના ઉત્પાદનમાં ઉપયોગમાં લેવાતી પ્રક્રિયા કરતાં વધુ જટિલ પ્રક્રિયા અનુસાર.વાળના બધા તેલનો ઉદ્દેશ વાળને સાફ કરવાનો, વાળના સમૃદ્ધ વિકાસને પ્રોત્સાહન આપવાનો અને ખોડો અને વાળ ખરતા અટકાવવાનો છે અને તે નકારી શકાય નહીં કે જો વાળનું તેલ તેના સંબંધમાં જાહેર અને દાવો કરાયેલી અસરો ઉત્પન્ન કરે છે, તો તેનો ઉપયોગ કરનાર વ્યક્તિનો દેખાવ નિઃશંકપણે સુધરે છે.આપણને કોઈ શંકા નથી કે મૂલ્યાંકનકર્તા દ્વારા ઉત્પાદિત વાળનું તેલ 'શૌચાલયની વસ્તુ' છે અને 'સૌંદર્ય પ્રસાધનો' શબ્દના અર્થમાં પણ આવે છે.

ઉપરોક્ત નિર્ણયોના આધારે, વિદ્વાન એડિશનલ સોલિસિટર જનરલ, શ્રી રાજુ રામચંદ્રને રજૂઆત કરી હતી કે ઉત્પાદન બાનફૂલ ઓઈલ સ્પષ્ટપણે ટેરિફ આઈટમ ૩૩૦૫.૧૦ હેઠળ સુગંધિત વાળના તેલ તરીકે વર્ગીકૃત કરી શકાય છે અને ટેરિફ આઈટમ નંબર ૩૦૦૩.૩૦ હેઠળ આયુર્વેદિક દવા તરીકે નહીં.તેમણે પ્રકરણ નોંધ ૧ (ડી) થી પ્રકરણ ૩૦ નો પણ ઉલ્લેખ કર્યો હતો, જેમાં એવી જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે પ્રકરણ ૩૩ હેઠળની તૈયારી, ભલે તેમાં

ઉપચારાત્મક અથવા રોગનિવારક ગુણધર્મો હોય, તે ફાર્માસ્યુટિકલ ઉત્પાદનો હેઠળ નહીં આવે, પરંતુ શૌચાલયની તૈયારી તરીકે રહેશે.

બીજી તરફ શ્રી લક્ષ્મીકુમારને રજૂઆત કરી હતી કે પ્રકરણ ૩૦ તમામ પ્રકારની દવાઓ સાથે સંબંધિત છે. આ રજૂઆતના સમર્થનમાં તેમણે આ પ્રકરણ હેઠળ વિવિધ ટેરિફ એન્ટ્રીઓ તરફ ધ્યાન દોર્યું હતું. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે દવાઓ પેટન્ટ અથવા માલિકીની દવાઓ અથવા તો પેટન્ટ અથવા માલિકીની ન હોય તેવી દવાઓ પણ હોઈ શકે છે. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે દવાઓ વિવિધ ફાર્માકોપીયામાં નિર્ધારિત સૂત્ર મુજબ હોઈ શકે છે અથવા તે કોઈ ચોક્કસ પક્ષના પેટન્ટ સૂત્ર હેઠળ હોઈ શકે છે. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે ઔષધીય ગુણધર્મો ધરાવતા ઘટકો તબીબી તૈયારીમાં ખૂબ જ ઓછી ટકાવારીની હોવી જરૂરી છે. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે જો ટકાવારી મોટી હોય તો તે માનવ શરીર માટે હાનિકારક હોઈ શકે છે. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે સામાન્ય નિયમ તરીકે તે દવાને સ્વાદિષ્ટ અને/અથવા ઉપયોગી બનાવવા માટે તબીબી ઘટકોને ફિલર્સ/વાહનો સાથે મિશ્રિત કરવાની જરૂર પડશે. એક ઉદાહરણ તરીકે, તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે વિક્સ વેપોરબમાં ૯૮ ટકા પેરાફિન વેક્સ હોય છે જ્યારે દવા એટલે કે મેન્થોલ માત્ર ૨ ટકા હોય છે. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે માત્ર પૂરક/વાહન મોટી ટકાવારીનું હોવાથી તેનો અર્થ એ નથી કે ઉત્પાદન દવા નથી. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે, કોઈપણ સંજોગોમાં, બનફૂલ તેલનો દરેક ઘટક વિવિધ ફાર્માકોપિયા અને પાઠ્યપુસ્તકોમાં સમાયેલો છે જે આયુર્વેદિક

દવાઓ સાથે સંબંધિત છે.તેમણે ધ્યાન દોર્યું હતું કે, ભાવપ્રકાશમાં તલના તેલનો ઉલ્લેખ આયુર્વેદિક ઘટક તરીકે કરવામાં આવ્યો છે.

શ્રી લક્ષ્મીકુમારને ૦૫/૧૨/૧૯૯૧ ના બોર્ડના પરિપત્રનો પણ ઉલ્લેખ કર્યો હતો જેમાં નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો છે કે જો કોઈ ઉત્પાદનના વર્ગીકરણ અંગે કોઈ શંકા અથવા વિવાદ હોય કે શું તે આયુર્વેદિક દવા છે કે કેમ તે બાબત આયુર્વેદ સાથે સંબંધિત રાજ્ય ડ્રગ લાઈસન્સિંગ ઓથોરિટીને મોકલવી જોઈએ અને જો વધુ સંદર્ભ જરૂરી હોય તો તે સલાહકાર, આયુર્વેદ/ડ્રગ કંટ્રોલર ઇન્ડિયાની ઓફિસમાં સબ કમિશનર, આરોગ્ય સેવાઓના મહાનિર્દેશક, નવી દિલ્હીને મોકલવો જોઈએ.શ્રી લક્ષ્મીકુમારને ધ્યાન દોર્યું હતું કે હકીકતમાં ડ્રગ કંટ્રોલરને સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો હતો.તેમણે ધ્યાન દોર્યું હતું કે ડ્રગ કંટ્રોલરે ૧૩/૦૫/૧૯૮૫ તારીખના પત્ર દ્વારા નીચે મુજબ અભિપ્રાય આપ્યો હતો:

"બનફૂલ તેલ એક આયુર્વેદિક વાનગી છે.તેથી મને લાગે છે કે પક્ષની દલીલમાં અગાઉના ટી. આઈ. ૬૮ હેઠળ આયુર્વેદિક તૈયારી તરીકે તેના વર્ગીકરણનો દાવો કરવા માટે પૂરતા બળ છે.

શ્રી લક્ષ્મીકુમારને વધુમાં ધ્યાન દોર્યું હતું કે બાનફૂલ ઓઈલના ઉત્પાદન માટે પ્રતિવાદી પાસે તેમને ડ્રગ લાઈસન્સ આપવામાં આવ્યું હતું અને તે ઉત્પાદન આવા લાઈસન્સ હેઠળ બનાવવામાં આવી રહ્યું હતું.તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે

આ ઉત્પાદન આયુર્વેદિક દવા નથી અને/અથવા સામાન્ય માણસ આ ઉત્પાદનને દવા તરીકે સમજી શકતો નથી તે સાબિત કરવાનો બોજ આવક પર હતો.તેમની રજૂઆતના સમર્થનમાં તેમણે ૧૯૯૭ (૮૯) ELT ૧૬ (SC) માં હિન્દુસ્તાન ફેરોડો લિમિટેડ વિરુદ્ધ સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝના કલેક્ટર બોમ્બેના કેસ પર આધાર રાખ્યો હતો, જેમાં આ અદાલતે એવું માન્યું છે કે ઉત્પાદન કોઈ ચોક્કસ વસ્તુની અંદર આવે છે તે સ્થાપિત કરવાની જવાબદારી આવક પર છે.એવું માનવામાં આવ્યું છે કે જો મહેસૂલ કોઈ પુરાવા તરફ દોરી જતું નથી, તો પછી જવાબદારી છોડવામાં આવતી નથી.તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે વિભાગે કોઈ પુરાવા રજૂ કરવા માટે કોઈ તપાસ કરી નથી કે જે દર્શાવે છે કે સામાન્ય બોલચાલમાં આ ઉત્પાદન દવા નથી.તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે ઉત્પાદનનું લેબલ બિમારીને મટાડવાના હેતુઓ માટે ઉપયોગમાં લેવાતા ડોઝને દર્શાવે છે.તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે પ્રકરણ નોંધ ૧ (ડી) મહેસૂલ માટે કોઈ મદદરૂપ ન હોઈ શકે કારણ કે તેઓએ પહેલા બતાવવું પડશે કે સારાને પ્રકરણ ૩૩ હેઠળ વર્ગીકૃત કરી શકાય છે.તેમણે પ્રકરણ ૩૩ના પ્રકરણ નોંધ ૨ અને ૬ પર આધાર રાખ્યો હતો, જે નીચે મુજબ છે:

"૨.૩૩.૦૩ થી ૩૩.૦૭ શીર્ષક સંખ્યાઓ લાગુ પડે છે, અન્ય બાબતોની સાથે, ઉત્પાદનો, પછી ભલે તે મિશ્ર હોય કે ન હોય (જલીય નિસ્ચંદન અને આવશ્યક તેલના જલીય દ્રાવણ સિવાય),

આ શીર્ષકોના માલ તરીકે ઉપયોગ માટે યોગ્ય છે અને કોષ્ટકો, સાહિત્ય અથવા અન્ય સંકેતો સાથે પેકેજિંગમાં મૂકવામાં આવે છે કે તેઓ સૌંદર્ય પ્રસાધનો અથવા શૌચાલયની તૈયારી તરીકે ઉપયોગ માટે છે અથવા આવા ઉપયોગ માટે સ્પષ્ટ રીતે વિશિષ્ટ સ્વરૂપમાં મૂકવામાં આવે છે અને તેમાં ઉત્પાદનો સામેલ છે કે કેમ તેમાં સહાયક ફાર્માસ્યુટિકલ અથવા એન્ટિસેપ્ટિક ઘટકો હોય કે નહીં, અથવા સહાયક ઉપચારાત્મક અથવા પ્રોફીલેક્ટિક મૂલ્ય ધરાવતા હોવાનું માનવામાં આવે છે.

હેડિંગ નંબર ૩૩.૦૫ લાગુ પડે છે, અન્ય બાબતોની સાથે, નીચેના ઉત્પાદનો બ્રિલેન્ટાઇન સુગંધિત વાળના તેલ, વાળના લોશન, પોમેડ્સ અને ક્રિમ, વાળના રંગો (ગમે તે સ્વરૂપમાં) શેમ્પૂ, તેમાં સાબુ હોય કે કાર્બનિક સપાટીના સક્રિય એજન્ટો હોય કે ન હોય.

તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે સ્વીકૃત રીતે બાનકૂલ તેલ તેમાં નિર્ધારિત કોઈપણ શ્રેણીમાં નહીં આવે.તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે ટેરિફ આઈટમ ૩૩.૦૫ વાળ પર ઉપયોગ માટેની તૈયારીઓના સંદર્ભમાં હતી.તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે બનકૂલ તેલ વાળ પર વાપરવા માટે નહોતું કારણ કે તે માથા પર વાપરવા માટેની તૈયારી હતી.

શ્રી લક્ષ્મીકુમારને બી. બી. એલ. ફાર્માસ્યુટિકલ્સ લિમિટેડ વિરુદ્ધ સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝના કલેક્ટર વડોદરાના કેસ પર આધાર રાખ્યો હતો, જેનો અહેવાલ [૧૯૯૫] પૂરક ૩ એસ. સી. સી. ૧ માં આપવામાં આવ્યો હતો.આ કિસ્સામાં પ્રશ્ન એ હતો કે શું ઉત્પાદન "સેલસન" એક દવા હતી કે શૌચાલયની તૈયારી.આ અદાલતે નીચે મુજબ ચુકાદો આપ્યો હતો:

"૨૪.ઉપરોક્ત રજૂઆતોને વિસ્તૃત કરીને, પ્રતિવાદીઓ માટેના વિદ્વાન વકીલે પ્રકરણ ૩૦ અને પ્રકરણ ૩૩ની પ્રકરણ નોંધો અને અર્થઘટનના નિયમો તરફ અમારું ધ્યાન આકર્ષિત કર્યું.વિદ્વાન સલાહકારના જણાવ્યા અનુસાર પ્રકરણ ૩૦ના પ્રકરણની નોંધોનું કાળજીપૂર્વક વાંચન દર્શાવે છે કે પ્રકરણ ૩૩ની તૈયારીઓમાં ઉપચારાત્મક અથવા રોગનિવારક ગુણધર્મો હોવા છતાં તે પ્રકરણ ૩૦ હેઠળ નહીં આવે.જો કે, તેમણે વાજબી રીતે સ્વીકાર્યું હતું કે 'દવાઓ' તે છે જે ઉપચારાત્મક અથવા રોગનિવારક ઉપયોગો ધરાવે છે, તેમ છતાં તે દવાઓ, જો તેઓ પ્રકરણ ૩૩ અથવા પ્રકરણ ૩૪ હેઠળ વર્ગીકૃત કરી શકાય છે, તો તેમના અનુસાર, પ્રકરણ ૩૦ હેઠળ નહીં આવે, જો તેઓ વધુ ચોક્કસપણે પ્રકરણ ૩૩ અથવા પ્રકરણ ૩૪ હેઠળ આવતી તૈયારી હોય.બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, તે ઉત્પાદનને હેડિંગ નંબર ૩૩.૦૫ હેઠળ ગણાયેલ

'શેમ્પૂ' સાથે સરખાવવા માંગતો હતો.તેમણે અમારું ધ્યાન એ હકીકત તરફ પણ દોર્યું હતું કે નવો ટેરિફ કાયદો અમલમાં આવે તે પહેલાં અપીલકર્તાઓએ ઉત્પાદનને શેમ્પૂ તરીકે વર્ણવ્યું હતું અને તેઓએ ઉત્પાદન પ્રકરણ ૩૦ હેઠળ આવશે એવો દાવો કરવા માટે ઈરાદાપૂર્વક 'શેમ્પૂ' શબ્દને બાકાત રાખ્યો હતો.

૨૫. અમને નથી લાગતું કે અમે અમુક સ્પષ્ટ સ્વીકૃત સ્થિતિઓ સિવાય પ્રતિવાદીઓ માટે વિદ્વાન સલાહકારની તમામ દલીલો સ્વીકારી શકીએ.પ્રશ્નમાં ઉત્પાદનને પ્રકરણ ૩૩ હેઠળ આવતા શેમ્પૂ સાથે સરખાવવું આવશ્યક છે તે રજૂઆત બિલકુલ સાચી નથી.

૨૬. એ વાત સાચી છે કે અપીલકર્તાઓના વિદ્વાન વકીલે ડ્રગ્સ એન્ડ કોસ્મેટિક્સ એક્ટ, ૧૯૪૦માં વ્યાખ્યાયિત 'કોસ્મેટિક એન્ડ ડ્રગ' શબ્દોની વ્યાખ્યા પર આધાર રાખ્યો છે.વ્યાખ્યાઓના અવલોકન પર, આપણે વ્યાપક રીતે કોસ્મેટિક અને દવાને નીચે પ્રમાણે અલગ કરી શકીએ છીએ:

'કોસ્મેટિક એટલે માનવ શરીર અથવા તેના કોઈપણ ભાગને સાફ કરવા, સુંદર બનાવવા, આકર્ષણને પ્રોત્સાહન આપવા અથવા દેખાવમાં ફેરફાર કરવા માટે ઘસવા, રેડવા, છંટકાવ કરવા અથવા છંટકાવ કરવા અથવા દાખલ કરવા અથવા અન્યથા લાગુ કરવા

માટે બનાવાયેલ કોઈપણ વસ્તુ અને તેમાં કોસ્મેટિકના ઘટક તરીકે ઉપયોગ કરવા માટે બનાવાયેલ કોઈપણ વસ્તુનો સમાવેશ થાય છે.

અને

'દવામાં મનુષ્યો અથવા પ્રાણીઓના આંતરિક અથવા બાહ્ય ઉપયોગ માટેની તમામ દવાઓ અને મનુષ્યોમાં કોઈ પણ રોગ અથવા વિકારના નિદાન, સારવાર શમન અથવા નિવારણ માટે અથવા ઉપયોગમાં લેવાના હેતુથી અથવા માનવ શરીર પર જંતુઓને દૂર કરવાના હેતુથી લાગુ કરવામાં આવેલી તૈયારી સહિત તમામ પદાર્થોનો સમાવેશ થાય છે.

૨૭. પ્રશ્નમાં ઉત્પાદનના સ્વરૂપને ધ્યાનમાં લેતી વખતે આપણે ઉપરોક્ત વ્યાપક વર્ગીકરણની અવગણના કરી શકતા નથી. ચોક્કસપણે પ્રશ્નમાં ઉત્પાદન સૌંદર્યને પ્રોત્સાહન આપવા અથવા દેખાવમાં ફેરફાર કરવા માટે શુદ્ધિકરણ માટે નથી. બીજી બાજુ તેનો ઉદ્દેશ ઉપર જણાવ્યા મુજબ ચોક્કસ રોગને મટાડવાનો છે.

૨૮. હકીકત એ છે કે અપીલકર્તાઓએ અગાઉ ઉત્પાદનને 'સેલસન શેમ્પૂ' તરીકે વર્ણવ્યું છે, જ્યારે ઉત્પાદનનું સાચું સ્વરૂપ નિર્ધારણ માટે આવે ત્યારે તે વિવાદને સમાપ્ત કરશે

નહીં.હકીકતમાં, અપીલકર્તાઓએ ઉત્પાદનને સેલસન શેમ્પૂ તરીકે વર્ણવ્યું હોવા છતાં, સેન્ટ્રલ બોર્ડ ઓફ એક્સાઈઝ એન્ડ કસ્ટમ્સે અગાઉ નોંધ્યું છે તેમ, તેને પેટન્ટ અને માલિકીની દવા તરીકે વર્ગીકૃત કર્યું છે.પ્રતિવાદીએ તે જ સ્વીકાર્યું છે.તેથી, ઉત્તરદાતાઓ માટે વિદ્વાન સલાહકારની રજૂઆતમાં કોઈ બળ નથી કે ઉત્પાદનને શેમ્પૂ સાથે સરખાવવું જોઈએ.

૨૯. પ્રકરણની નોંધો પર આધારિત દલીલ પણ સાચી નથી.સેલસન પ્રકરણ ૩૩ હેઠળ આવશે તેવું ધારવા માટે નીચેના સત્તાવાળાઓ દ્વારા આપવામાં આવેલા કારણો પૈકી એક કારણ એ હતું કે રચનાને ધ્યાનમાં રાખીને, ઉત્પાદન કેન્દ્રીય આબકારી ટેરિફ અધિનિયમ, ૧૯૮૫ ની અનુસૂચિની નોંધ ૨ થી પ્રકરણ ૩૩ ના કાર્યક્ષેત્રમાં આવશે.સત્તાવાળાઓ અનુસાર ઉત્પાદનમાં માત્ર સહાયક ફાર્માસ્યુટિકલ મૂલ્ય હોય છે અને તેથી, ઔષધીય મૂલ્ય ધરાવતું ઉત્પાદન હોવા છતાં તે પ્રકરણ ૩૩ હેઠળ આવશે.આપણે નોંધ ૨ થી પ્રકરણ ૩૩ પહેલેથી જ નિર્ધારિત કરી દીધું છે.નોંધ ૨ ને પ્રકરણ ૩૩ તરફ આકર્ષવા માટે ઉત્પાદન સૌપ્રથમ કોસ્મેટિક હોવું જોઈએ, કે ઉત્પાદન હેડિંગ નંબર ૩૩.૦૩ થી ૩૩.૦૮ હેઠળ માલ તરીકે ઉપયોગ કરવા માટે યોગ્ય હોવું જોઈએ અને તેમને કોષ્ટકો, સાહિત્ય અને અન્ય સંકેતો તરીકે પેકિંગમાં મૂકવા જોઈએ

જે દર્શાવે છે કે તેઓ કોસ્મેટિક અથવા શૌચાલયની તૈયારી માટે છે.ઉપરોક્તથી વિપરીત વર્તમાન કિસ્સામાં કોઈ પણ જરૂરિયાત પૂર્ણ કરવામાં આવતી નથી.તેથી, પ્રકરણ ૩૩ની નોંધો ૨ આકર્ષાય તેમ નથી.ફરીથી તે પદાર્થ વિના સત્તાવાળાઓ દ્વારા કારણ આપવામાં આવ્યું છે કે ઉત્પાદનમાં સેલેનિયમ સલ્ફાઇડનું ૨.૫% ડબલ્યુ/વી છે જે ફક્ત સહાયક ઉપચારાત્મક અથવા પ્રોફીલેટિક મૂલ્યનું છે.સ્થિતિ એ છે કે યુ. એસ. ફાર્માકોપિયા સહિત તકનીકી સંદર્ભ મુજબ મંજૂરી આપવામાં આવેલી ઉપચારાત્મક માત્રા ૨.૫ ટકા છે.વધુ પડતી કોઈપણ વસ્તુ નુકસાન પહોંચાડી શકે છે અથવા પ્રતિકૂળ અસરમાં પરિણમી શકે છે.એકવાર ઉપયોગમાં લેવાતા ઘટકની ઉપચારાત્મક માત્રા સ્વીકારવામાં આવે, તે પછી તે ઘટક સહાયક છે તેવું માનવું શક્ય નથી.મહત્વપૂર્ણ પરિબળ એ છે કે આ ઘટક (સેલેનિયમ સલ્ફાઇડ) મુખ્ય ઘટક છે અને તે એકમાત્ર સક્રિય ઘટક છે.

૩૦. જેમ કે અપીલકર્તાઓ માટે વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલે યોગ્ય રીતે દલીલ કરી હતી કે માત્ર ટેરિફ એન્ટ્રીઓમાં થોડો તફાવત હોવાને કારણે, ઉત્પાદન તેના પાત્રને બદલશે નહીં.વર્ગીકરણમાં ફેરફાર કરવા માટે કંઈક વધુ જરૂરી છે, ખાસ કરીને જ્યારે ઉત્પાદન સમાન રહે છે.અમે નોંધ્યું છે કે એક્સાઇઝ સત્તાવાળાઓએ સેન્ટ્રલ બોર્ડ

ઓફ એક્સાઇઝ એન્ડ કસ્ટમ્સના ઉત્પાદનને પેટન્ટ અને માલિકીની દવા તરીકે ગણવાના નિર્ણયને પડકાર ન આપીને અથવા તેને અંતિમ બનવાની મંજૂરી આપીને સ્વીકાર્યો છે.આપણે એ પણ જોયું છે કે સેન્ટ્રલ બોર્ડ ઓફ એક્સાઇઝ એન્ડ કસ્ટમ્સે આ ઉત્પાદનને પેટન્ટ અને માલિકીની દવા તરીકે રાખવાના તેના નિષ્કર્ષના સમર્થનમાં અસંખ્ય મુદ્દાઓ આપ્યા છે.પુનરાવર્તનના જોખમ પર તેમની વચ્ચેના સિદ્ધાંતને યાદ કરી શકાય છે.તેઓ આ પ્રમાણે છે.

(અ) તેનો ઉપયોગ સેબોર્થોઈક ત્વચાકોપ તરીકે ઓળખાતા રોગની સારવાર માટે થતો હતો, જે સામાન્ય રીતે ખોડો તરીકે ઓળખાય છે.

(બી) તેનું ઉત્પાદન ડ્રગ લાઇસન્સ હેઠળ કરવામાં આવ્યું હતું.

(સી) ફૂડ એન્ડ ડ્રગ્સ એડમિનિસ્ટ્રેટિવે તેને દવા તરીકે પ્રમાણિત કરી હતી.

(ડી) ડ્રગ કંટ્રોલરે સ્પષ્ટપણે અભિપ્રાય આપ્યો હતો કે સેલસનમાં હાજર સેલેનિયમ સલ્ફાઇડ રોગનિવારક સાંદ્રતામાં છે.

(એફ) તેને રાષ્ટ્રીય ફોર્મ્યુલરી, યુ. એસ. ફાર્માકોપિયા અને મર્ક ઇન્ડેક્સમાં દવા તરીકે સામેલ કરવામાં આવી હતી.

(જી) તે સામાન્ય બોલચાલમાં સમજી શકાય તેવી દવાની જરૂરિયાતોને પૂર્ણ કરે છે.

(જ) સેલેનિયમ સલ્ફાઇડ માત્ર તબીબી પ્રિસ્ક્રિપ્શન પર વેચવામાં આવતું હતું અને તેનો ઉપયોગ દવા તરીકે થતો હતો.

(i) સેલસન એક ઔષધીય શેમ્પૂ ન હતું, જેને સહાયક ઔષધીય અસર સાથે કંડિશનર તરીકે ભલામણ કરવામાં આવી હતી. તેનાથી વિપરીત, દાકતરો દ્વારા સેલસનની ભલામણ કરવામાં આવી હતી.

(જે) વિવિધ પ્રમાણભૂત પુસ્તકો અને ગ્રંથો જેમ કે (i) ગુડમેન અને ગિલમેન દ્વારા ધ ફાર્માકોલોજીકલ બેઝિસ ઓફ થેરાપ્યુટિક્સ (ii) હેરીના કોસ્મેટિકોલોજીમાં સેલસનને દવા તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.

(k) તેનું વેચાણ પેટન્ટ અથવા માલિકીની દવા તરીકે નોંધાયેલા ફાર્માસિસ્ટ દ્વારા કરવામાં આવી રહ્યું હતું, જેમની પાસે માન્ય દવાનું લાઇસન્સ છે, અને અન્ય શેમ્પૂની જેમ કોઈ વેપારી દ્વારા નહીં.

(એલ) એબોટના સાહિત્યમાં તેને દવા તરીકે ઓળખવામાં આવી હતી અને આવા સાહિત્યમાં ચિકિત્સકોને સંબોધવામાં આવ્યું હતું, કન્ટેનર પરના લેબલમાં પણ ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હતો કે ઉત્પાદનનો ઉપયોગ ચિકિત્સકો દ્વારા નિર્દેશિત કરવામાં આવશે.

() (એમ) અગ્રણી ડોક્ટરોના સોગંદનામાઓએ સ્થાપિત કર્યું કે સેલસનનું ઉત્પાદન દવા તરીકે ઉપયોગ કરવા માટે કરવામાં આવી રહ્યું હતું.

(એન) આબકારી વિભાગે વેપાર વેપારી પાસેથી પૂછપરછ કરી હતી અને જાણવા મળ્યું હતું કે ક્લિનિક, તારા, હાલો વગેરે જેવા અન્ય શેમ્પૂ ઘણા સસ્તા હતા અને તેમની જાહેરાત ઝુંબેશ વાળને રેશમી, નરમ અને તંદુરસ્ત રાખવા માટે હતી જ્યારે કે સેલસનની એટલી જાહેરાત કરવામાં આવી ન હતી.તેનાથી વિપરીત ઉપયોગમાં સાવચેતીઓનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

૩૧. સેન્ટ્રલ બોર્ડ ઓફ એક્સાઈઝ એન્ડ કસ્ટમ્સના ઉપરોક્ત તારણો તેની સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવેલી સામગ્રીના આધારે કરવામાં આવ્યા હતા.એ જ સામગ્રી પણ આપણી સામે મૂકવામાં આવે છે અને આપણે તેમાંથી પસાર થયા છીએ.અમને સેન્ટ્રલ બોર્ડ ઓફ એક્સાઈઝ એન્ડ કસ્ટમ્સના ઉપરોક્ત નિષ્કર્ષથી અલગ પડવાનું કોઈ યોગ્ય કારણ દેખાતું નથી, ખાસ કરીને પ્રતિવાદીઓ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલી અન્ય કોઈ સામગ્રીની ગેરહાજરીમાં અમને અલગ દ્રષ્ટિકોણ અપનાવવા માટે સમજાવવા માટે.નીચેના અધિકારીઓના કેટલાક વિરોધાભાસી તારણો જેમ કે 'સેલસન' એ

કોઈ પણ સ્વીકૃત સહાયક સામગ્રી વિના માત્ર એક દવાયુક્ત શેમ્પૂ
છે જે ટકી શકતું નથી.

શ્રી લક્ષ્મીકુમારને રજૂઆત કરી હતી કે બાનફૂલ તેલના સંદર્ભમાં પણ ઉપરોક્ત
તમામ માપદંડ પૂર્ણ થયા છે.તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે માત્ર કાઉન્ટર પર
ઉત્પાદન ઉપલબ્ધ હોવાનો અર્થ એ નથી કે તે દવા નથી.તેમણે ધ્યાન દોર્યું હતું
કે વિક્સ, સ્ટ્રેપ્સિલ્સ, મેડિકર જેવા વિવિધ ઉત્પાદનો કાઉન્ટર પર ઉપલબ્ધ છે
અને કરિયાણાની દુકાનોમાં પણ ઉપલબ્ધ છે.તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે દવા
ડૉક્ટર દ્વારા સૂચવવામાં આવી શકે છે પરંતુ ડૉક્ટરની પ્રિસ્ક્રિપ્શન વિના પણ
ઉપલબ્ધ હોઈ શકે છે.તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે માત્ર દવાઓના સંદર્ભમાં
લેબલ પર માત્ર દર્શાવવામાં આવશે.તેમની રજૂઆતના સમર્થનમાં, તેમણે
૧૯૯૦ (૪૭) ELT ૬૫૮ (ટ્રિબ્યુનલ) માં નોંધાયેલા સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ વિરુદ્ધ
ફાર્માસિયા (P.) લિમિટેડના કલેક્ટરના કેસ પર આધાર રાખ્યો હતો, જેમાં એવું
માનવામાં આવ્યું છે કે મેડીકર ટેરિફ આઈટમ ૩૩.૦૩ હેઠળ આયુર્વેદિક દવા
તરીકે વર્ગીકૃત કરી શકાય છે.તેઓ અમૃતાંજન લિમિટેડ વિરુદ્ધ સેન્ટ્રલ
એક્સાઈઝના કલેક્ટરના કેસ પર પણ આધાર રાખે છે, જે [૧૯૯૬] ૯ એસ.
સી. સી. ૪૧૩માં નોંધવામાં આવ્યો હતો, જેમાં પ્રશ્ન એ હતો કે શું અમૃતાંજન
પેઈન બામ આયુર્વેદિક દવા હતી.એવું માનવામાં આવતું હતું કે આ ઘટકો માત્ર

આયુર્વેદમાં જ નહીં પરંતુ પશ્ચિમી વિજ્ઞાનમાં પણ જાણીતા હોવાથી, મલમ બિન-આયુર્વેદિક નહીં બને.

અમે પક્ષોને સાંભળ્યા છે અને તેમના દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆતો પર વિચાર કર્યો છે.અમે બહુમતી બેન્યનો અભિપ્રાય અને ટેકનિકલ સભ્યનો લઘુમતી અભિપ્રાય પણ વાંચ્યો છે.તે એક સ્થાયી કાયદો છે કે ઉત્પાદન ચોક્કસ ટેરિફ આઈટમની અંદર આવે છે તે બતાવવાની જવાબદારી અથવા બોજ હંમેશા આવક પર હોય છે.માત્ર હકીકત એ છે કે ઉત્પાદન કાઉન્ટર પર વેચાય છે અને ડૉક્ટરની પ્રિસ્ક્રિપ્શન હેઠળ નહીં, તે પોતે જ નિષ્કર્ષ તરફ દોરી જતું નથી કે તે દવા નથી.અમે શ્રી લક્ષ્મીકુમારનની રજૂઆત સાથે પણ સંમત છીએ કે માત્ર ઉત્પાદનમાં દવાની ટકાવારી ઓછી હોવાનો અર્થ એ નથી કે ઉત્પાદન દવા નથી.સામાન્ય રીતે દવાની ટકાવારી અથવા માત્રા એવી હશે કે જે માનવ શરીર દ્વારા શોષી શકાય.ઉત્પાદનને ઉપયોગી બનાવવા માટે દવાને જરૂરી રીતે ફિલર્સ/વાહનો દ્વારા આવરી લેવામાં આવશે.તે નકારી શકાય નહીં કે બનફૂલ તેલમાં ઉપયોગમાં લેવાતા તમામ ઘટકો તે છે જે આયુર્વેદના પાઠ્યપુસ્તકોમાં દર્શાવવામાં આવ્યા છે.અલબત્ત સૂત્ર પાઠ્યપુસ્તકો મુજબ ન પણ હોઈ શકે પરંતુ દવા પેટન્ટ અથવા માલિકી સૂત્ર હેઠળ પણ હોઈ શકે છે.વર્ગીકરણ નક્કી કરવા માટેનો મુખ્ય માપદંડ સામાન્ય રીતે તેનો ઉપયોગ કરતા ગ્રાહકો દ્વારા કરવામાં આવે છે. બનફૂલ ઓઈલને ગ્રાહકો વાળના તેલ તરીકે સમજે છે તે સાબિત કરવાનો બોજ આવક પર હતો.આ બોજ છોડવામાં આવતો નથી કારણ કે આવા

કોઈ પુરાવા રજૂ કરવામાં આવતા નથી.તેનાથી વિપરીત આપણે જોઈએ છીએ કે તેલનો ઉપયોગ માથાનો દુખાવો, આંખની સમસ્યા, રાત્રિના અંધત્વથી માથાની નબળી યાદશક્તિ, હિસ્ટીરિયા સ્મૃતિભ્રંશ બ્લડ પ્રેશર, અનિદ્રા વગેરેની સારવાર માટે થઈ શકે છે. જરૂરી ડોઝ પણ લેબલ પર સેટ કરવામાં આવે છે.આ ઉત્પાદન ડ્રગ કંટ્રોલર પાસે નોંધાયેલું છે અને ડ્રગ લાઈસન્સ હેઠળ ઉત્પાદિત કરવામાં આવી રહ્યું છે.

ધ્યાનમાં રાખવાનું બીજું પાસું એ છે કે આવક બોર્ડ દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલા પરિપત્રો દ્વારા બંધાયેલી છે.૦૫/૧૨/૧૯૯૧ તારીખના બોર્ડના પરિપત્રમાં સ્પષ્ટપણે જણાવવામાં આવ્યું છે કે શંકાના કિસ્સામાં આ બાબત ડ્રગ કંટ્રોલરને મોકલવી જોઈએ.આ બાબત ડ્રગ કંટ્રોલરને મોકલવામાં આવી હતી, જેમણે ઉપર જણાવ્યા મુજબ, અભિપ્રાય આપ્યો છે કે તે એક આયુર્વેદિક દવા છે.જો વિભાગ હજુ પણ કોઈ શંકાઓને ધ્યાનમાં લેતો હોત તો તેઓ આ બાબતને દવા નિયંત્રકની કચેરીમાં સલાહકાર, આયુર્વેદ/સબ-કમિશનર, આરોગ્ય સેવાઓના મહાનિદેશક નવી દિલ્હીને મોકલી શક્યા હોત.આ કામ કરવામાં આવ્યું ન હતું.

ઉપરોક્ત કારણોસર, અમે ટ્રિબ્યુનલના બહુમતી અભિપ્રાય સાથે સંમત છીએ કે બાનફૂલ તેલ ટેરિફ આઈટમ ૩૦૦૩.૩૦ હેઠળ આયુર્વેદિક દવા તરીકે વર્ગીકૃત કરી શકાય છે.આ બાબતના આ ડ્રજિકોણમાં, આપણે વિવાદિત ચુકાદાઓમાં

કોઈ નબળાઈ જોતા નથી.તદનુસાર અપીલ ફગાવી દેવામાં આવે છે.ખર્ચ અંગે કોઈ ઓર્ડર આપવામાં આવશે નહીં.

અરજીઓ ફગાવી દેવામાં આવી હતી.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.